

Këshilla për fermat e mbarështrimit të dosave me rendiment mbi 30 gica në vit

Përgatitur nga Franz Riegler, konsulent i Schaumann, aksioner i Austria Praemix shpk.

Përkthyer dhe përpunuar nga Olger Nanagjoka

Rendimenti i lartë përcakton rentabilitetin në rritjen e gicave. Me anë të rritjes dhe intensifikimit të prodhimit, mbarështuesit e gicave mund të rrisin ndjeshëm rendimentin e fermave. E ardhmja përcaktohet gjithmonë e më shumë nga cilësia e menaxhimit

Një rol të rëndësishëm në rritjen e rendimentit në pjellje ka gjithashtu niveli i gjenetikës së aplikuar. Ndërveprimi i të gjithë faktorëve vendos mbi rentabilitetin në rritjen e gicave. Revista „Sukses në stallë“ realizoi me klientët e Schaumann një intervistë mbi menaxhimin e fermave me këtë rendiment. Rezultatet janë përmbledhur në artikullin e mëposhtëm.

Rritja e paradosave dhe futja në prodhim

Tendenca e fermave moderne në ditët e sotme është heqja dorë nga remonti në fermë. Me qëllim të sigurisë së shëndetit në tufë, sot praktikohen disa metoda të paradosave në prodhim. Një bazë e rëndësishme për këtë, është futja e një kontigjenti me shëndet maksimal. Futja e paradosave

në tufë bëhet duke iu përshtatur ritmit të fermës çdo gjashtë deri në tetë javë, në një moshë nga 140 deri në 180 ditë. Një interval më i gjatë do të ndikonte në strukturën e tufës dhe do të kërkonte kapacitete më të larta dhe kujdesje të orientuar kundrejt paradosave.

Paradosat e blera, ushqehen me racione të përshtatura me energji, proteina dhe mikroelementë (me përmbajtje të lartë të fosforit dhe vitaminës E). Një racion tipik për paradosat në rritje, paraqitet në tabelën 1.

Përshtatja e kujdesshme e kafshëve të reja me popullacionin e baktereve të tufës ekzistuese ndodh nëpërmjet një programi të nevojshëm të vaksinimit përfshirë periudhën dyjavore të pritjes. Rrikthimi në stallë i dosave të vjetra mund të jetë shumë stresuese. Mbajtja e dosave të reja mbas ndërimit në grupe të veçanta ka rezultuar pozitive. Ndërzimi i hershëm (2 ditë) i paradosave shkakton më shumë punë (në fundjavë), por siguron furnizim të mjaftueshëm të gicave në periudhën e mëmëzimit.

Racionet ushqimore të ushqimit të dosave

		Futja në prodhim e dosave të reja	Ushqimi ditor	Ushqimi në laktacion
Grurë	%	19,0	10,0	35,0
Elb	%	55,0	65,5	35,5
Miell soje 42 RP	%	8,0	8,0	17,5
Krude gruri	%	7,0	4,0	-
Melasse-Schnitzel	%	6,0	7,0	5,0
Vaj soje	%	1,0	0,5	2,5
SCHAUMANN-FASERKONZENTRAT	%	0,5	2,0	0,5
SCHAUMACID i lëngshëm	%	-	-	0,5
SCHAUMALAC JS 55 ATG	%	3,5	-	-
SCHAUMALAC Z 60 SPECIAL ATG	%	-	3,0	4,0
Përbërësit për kg				
ME (DLG)	MJ	12,2	11,9	13,0
ME (MFF)	MJ	12,3	12,0	13,0
Protein e papërpunuar	%	13,6	13,4	16,4
Fibër e papërpunuar	%	5,9	7,0	5,0
Kalcium	g	8,5	6,6	8,4
Fosfor	g	5,5	4,6	4,7
Lisin	g	7,5	7,4	9,7
BONVITAL		+++	+++	+++
AMINOTRACE		+++	+++	+++
AKTIPOSE		-	+++	+++

Qendra e inseminimit

Përpara futjes në qendrat e inseminimit, rekomandohet lënia e lirë e dosave (20 deri në 30 minuta nën mbikqyrje). Në fermat e suksesshme shpesh aplikohet për këtë fazë ushqim special ose ushqimi për laktacion. Kjo dhe faza fillestare e barsjes shikohet shpesh edhe si përmirësim i kushteve. Në varësi të kushteve sigurohet ushqim me energji 40 MJ ME në ditë. Këto teknika sigurojnë gjenetiksht rendiment të lartë dhe numër të lartë të gicave në pjellje.

Dosat barëse

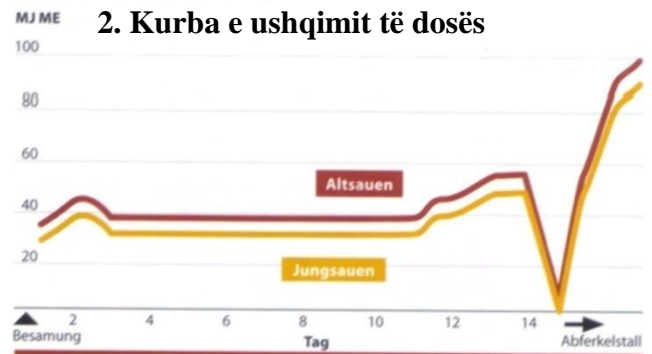
Mbajtja në grupe, me madhësi nga 16 deri në 18 dosa është standarde. Shumë ferma që përdorin teknikat e ushqimit të thatë në maternitetin e kafshëve, përdorin në sektorin e pritjes teknika të ushqimit të lëngshëm. Rezultati: një ngopje e dosave me ushqim voluminoz dhe shpesh përdorimi i komponentëve ushqimor të lirë si p.sh. hirrë.

Deri në ditën e 85 të barsjes aplikohet brenda tufës e njëjta sasi ushqimi (rreth 32-38 MJ ME/ditë). Mbas ditës së 85-të të mbarsjes sasia e ushqimit rritet ndjeshëm mbi 50 MJ ME në ditë deri para periudhës së pjelljes (grafiku 2). Fermat monitorojnë intensivisht gjendjen e dosave në këtë periudhë.

Për të garantuar një pjellje pa probleme dhe mëmëzim të suksesshëm është i rëndësishëm një ushqim cilësor në fazën e mbarsjes, siç paraqitet në tabelën 1. Kjo siguron jo vetëm ngopjen e dosave, por komponentët e tij aktiv ndikojnë pozitivisht në zhvillimin e gicave që në barsmëri. Përmbajtja e kalciumit në ushqimin e dosave duhet për faza të ndryshme në mënyrë që të sigurohet furnizimi me qumësht në të gjitha fazat.

Zona e pjelljes

Normalisht një javë përpara datës së planifikuar të lindjes dosat kalojnë në maternitet (dita e 108-të e mbarsjes) dhe aplikohet ushqim për fazën e laktacionit. Disa ferma aplikojnë racione ushqimore speciale të pasur me celulozë dhe energji (deri dy ditë pas pjelljes). Përzgjedhja e ushqimeve shtesë si Schauma-Omni Acid ndihmojnë në sistemin tretës. Këto masa paraprake të lindjes aplikohen në kafshë të veçanta të tufës.

Në ditën e pjelljes sasia e ushqimit reduktohet ndjeshëm dhe pastaj shtohet në mënyrë graduale për 8-10 ditë nga 400 deri në 500 g. Kontrollat individuale në këtë fazë janë shumë të rëndësishme. Nëse nuk pranohet shtimi i ushqimit për 2-3 ditë mbetet konstant pastaj rritet. Fillimisht në shumë ferma dosat ushqehen dy herë në ditë dhe vetëm pasi arrijnë në nivelin Ad libitum ushqehen tre herë në ditë.

Në varësi të gjatësisë së kohës së mëmëzimit duhet të vëzhgohet pas javës së 2-të dhe të 3-të të laktacionit gjendja e dosave dhe të përshtatet ushqimi sipas nevojave individuale, sidomos në teknikat e ushqimit të lëngshëm në laktacion.

Bokset e pjelljes dhe faza e shkëputjes

Zhvillimi optimal i gicave kërkon një konsum sa më të hershëm të kulloshtrës. Për të kompensuar furnizimin me lëngje aplikohet të ushqyerit me elektrolite. Sistemimi i gicave të lindur duhet të përfundojë mundësisht në ditën e tretë.

Pjelljet në numër të mëdha (14-16 gica për dosë) kërkojnë ushqyerje të hershme. Praktiohen disa teknika si për shembull pije me qumësht Bi-Lactal Premium në sisteme me enë pirëse. Që në bokset e pjelljes aplikohet përdorimi i ushqimit bimor të tillë si Prestater të shijshëm dhe me tretshmëri të lartë si Schauma-Premium ose Ferkelin Wean. Këto ofrohen në ditët e para pas shkëputjes, në formë të pastër (në kohë të shkurtër ndërzimi) ose të përziera me ushqimin e fazës së parë të rritjes së gicave.

Gicat e vegjël duhet të ushqehen pas shkëputjes pavarësisht ushqimit aktual edhe me ushqim të butë. Prandaj ofrohet në sasi të vogël 2-3 herë në ditë për shembull me Ferkelin Wean të përzier me ujë të ngrohtë. E rëndësishme është që të përzihet aq shumë sa gicat në ditën e katërt të hanë edhe nga ushqimi i tyre normal edhe nga automatet me ushqim të thatë.

Vetëm te gicat shumë të vegjël do të vazhdohet kjo lloj ushqyerje për 10 deri në 14 ditë. Vendosja e enëve për pirje në bokset me elektrolitë ne tre ditët e para dhe shtimi i acideve (SchaumaCid Drink) në dy javët e para nxit konsumim të hershëm të ushqimit dhe shëndetin e zorrëve të gicave.

Në fund të fazës së parë fermat e suksesshme përdorin ushqim të gatshëm Schauman ose ushqim të bërë vetë i përbërë nga drithëra, sojë e shtypur, ushqim plotësues dhe mineral Schaumann.

Përmbledhje

Rritja e kërkesave për cilësi në menaxhim karakterizon zhvillimin në fermat e rritjes së gicave. Sa më i lartë rendimenti, aq më mirë do të jetë rentabiliteti. Fermat me menaxhim të lartë prodhojnë më shumë se 30 gica për dosë në vit. Përkujdesja e gicave fillon që me dosën barëse.

Një koncept i koordinuar i të ushqyerit si për shembull ai i zhvilluar nga Schaumann garanton siguri të lartë dhe përdor rezervat ekzistuese në të gjitha fazat e rritjes. Rëndësinë më të madhe të rritjes së rendimentit e ka përparimi i gjenetikës. Së fundmi bashkëveprimi i të gjithë faktorëve vendos mbi efikasitetin e rritjes së gicave.